

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

الحق
علیه
الصلوة
والسلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

۹۱

اسلامی
اسٹان لیس و رسول
حیات نبویہ و اہل بیت علیہم السلام

حکام خوردن و آشامیدن
مکرم آئینہ دوست

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رهنما ۹۱ (احکام خوردن و آشامیدن)

نویسنده:

کریم آدینه دوست

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۹	رهنما ۹۱ (احکام خوردن و آشامیدن)
۹	مشخصات کتاب
۱۰	اشاره
۱۳	احکام خوردن و آشامیدن
۱۷	بخش اول: آداب خوردن و آشامیدن
۱۷	اشاره
۱۸	۱.۱. آداب غذاخوردن
۱۸	۱.۱.۱. خوردن مال حلال و پرهیز از حرام خواری
۱۸	۱.۱.۱.۱. حلال خواری
۱۹	۱.۱.۱.۲. حرام خواری
۱۹	۲.۱. شست و شوی دست
۲۰	۳.۱. ذکر بسم الله
۲۱	۴.۱. سپاس گزاردن
۲۱	۵.۱. غذاخوردن هنگام راه رفتن
۲۲	۶.۱. غذاخوردن در حالت ایستاده و با کفش
۲۳	۷.۱. دمیدن در غذا
۲۳	۸.۱. نشسته غذاخوردن
۲۳	۹.۱. حرارت غذا
۲۴	۱۰.۱. رعایت طهارت
۲۵	۱۱.۱. پیشگیری از آسیب غذایی
۲۵	۱۲.۱. رعایت تناسب در غذاخوردن
۲۶	۱۳.۱. غذای متناسب با فصول
۲۶	۱۴.۱. به پشت خوابیدن پس از غذا
۲۷	۱۵.۱. وعده های غذایی
۲۷	اشاره
۲۹	۱.۱۵.۱. در ضرورت شام خوردن
۲۹	۲.۱۵.۱. در ضرورت خوردن صبحانه
۳۰	۱۶.۱. غذاخوردن در جمع
۳۱	۱۷.۱. از نزد خود غذاخوردن
۳۲	۱۸.۱. ساده نشینی
۳۲	۱۹.۱. غذاخوردن با طمأنینه
۳۳	۲۰.۱. اجابت دعوت
۳۳	۲۱.۱. حضور در صورت دعوت
۳۴	۲۲.۱. آراستن سفره با سبزی ها
۳۴	۲۳.۱. در فضیلت خرده های غذا
۳۵	۲۴.۱. اندازه نگه داشتن در خوردن غذا
۳۷	۲۵.۱. بدگویی درباره غذا
۳۷	۲۶.۱. اندازه نگه داشتن در خوردن گوشت
۳۸	۲۷.۱. ضرورت خوردن گوشت

- ۳۸ حُسن ختام
- ۴۰ ۱.۲. آداب نوشیدن
- ۴۰ ۱.۲.۱. ضرورت شست و شوی دست
- ۴۰ ۲.۲.۱. آداب نوشیدن از ظرف
- ۴۰ ۳.۲.۱. جنس ظرف
- ۴۱ ۴.۲.۱. نیاشامیدن از سمت دستگیره ظرف
- ۴۱ ۵.۲.۱. شکسته نبودن محل نوشیدن
- ۴۳ ۶.۲.۱. سیاسگزاری
- ۴۳ ۷.۲.۱. حکم ایستاده آب خوردن در شب و روز
- ۴۴ ۸.۲.۱. آشامیدن پس از دیگران
- ۴۴ ۹.۲.۱. فضیلت نوشیدن آب در سه جرعه
- ۴۴ ۱۰.۲.۱. استحباب خوردن سُؤر مؤمن
- ۴۵ ۱۱.۲.۱. استسفا به آب فرات
- ۴۵ ۱۲.۲.۱. استسفا به آب زمزم
- ۴۶ ۱۳.۲.۱. در فضیلت خوردن آب باران و کراهت خوردن تگرگ
- ۴۶ ۱۴.۲.۱. استحباب خواندن حمد و سوره بر آب باران
- ۴۷ ۱۵.۲.۱. ذکر امام حسین هنگام نوشیدن آب
- ۴۸ ۱۶.۲.۱. نهی از آشامیدن شراب
- ۴۸ اشاره
- ۴۸ ۱.۱۶.۲.۱. آثار شراب خواری
- ۴۹ ۲.۱۶.۲.۱. فواید ترک شراب
- ۴۹ ۳.۱۶.۲.۱. کراهت ازدواج با شراب خوار
- ۵۱ بخش دوم: فتاوی مراجع عظام
- ۵۱ اشاره
- ۵۳ ۲.۱. احکام خوردنی ها
- ۵۳ ۱.۱.۲. خوردن حیوانات دریایی
- ۵۳ • کدام یک از حیوانات دریایی حلال گوشت هستند؟
- ۵۴ • چه نوع از ماهی ها حلال گوشت اند؟
- ۵۵ • کدام ماهی ها حرام گوشت اند؟
- ۵۵ • با چه شرایطی، صید ماهی اشکالی ندارد؟
- ۵۵ صید ماهی فلس دار
- ۵۶ ماهی بی فلس
- ۵۶ • کسی که ماهی را صید می کند، چه شرایطی باید داشته باشد؟
- ۵۶ • خوردن ماهی مرد ه ای که معلوم نیست آن را زنده از آب گرفته اند یا مرده، چه حکمی دارد؟
- ۵۷ • خوردن ماهی زنده چه حکمی دارد؟
- ۵۷ • اگر ماهی زنده را بریان یا در بیرون آب پیش از جان دادن بکشند، خوردن آن چه حکمی دارد؟
- ۵۸ • اگر در شکم ماهی، ماهی دیگری باشد، خوردن آن چه حکمی دارد؟
- ۵۸ • خوردن تخم ماهی چه حکمی دارد؟
- ۵۸ • کنسرو ماهی و گوشت گوسفند یا گاو که در خارج بسته بندی شده است و در ایران به فروش می رسد، خوردن آن چه حکمی دارد؟
- ۵۹ ۲.۱.۲. خوردن حیوانات خشکی
- ۵۹ • چه نوع از حیواناتی که در خشکی زندگی می کنند، حلال گوشت اند؟

- خوردن حشرات چه حکمی دارد؟ ۶۰
- حکم خوردن پرندگان چیست؟ ۶۰
- پرندگان حلال گوشت ۶۱
- پرندگان مکروه ۶۱
- پرندگان حرام گوشت ۶۲
- ملاک تشخیص پرندگان حلال از پرندگان حرام چیست؟ ۶۳
- خوردن تخم پرندگان چه حکمی دارد؟ ۶۵
- آیا با کندن سر گنجشک، گنجشک حلال می شود؟ ۶۶
- خوردن گوشت خام چه حکمی دارد؟ ۶۶
- ۲.۱.۳ احکام دیگر خوردن ۶۶
- خوردن گل چه حکمی دارد؟ ۶۶
- خوردن ماسه و سنگ و انواع معدن چه حکمی دارد؟ ۶۷
- خوردن خاک کربلا چه حکمی دارد؟ ۶۹
- خوردن خاک قبر پیغمبر و ائمه چه حکمی دارد؟ ۷۰
- حکم خوردن و آشامیدن چیز نجس چیست؟ ۷۱
- خوردن آنچه برای انسان مضر است، چه حکمی دارد؟ ۷۱
- اگر انسان ببیند کسی چیز نجسی می خورد، چه وظیفه ای دارد؟ ۷۱
- اگر شخصی در بین غذا خوردن بفهمد که غذا نجس است، چه وظیفه ای دارد؟ ۷۲
- آیا خوردن تخم مرغ مکروه است؟ ۷۳
- با آنکه خوردن پنیر مکروه است، می گویند: خوردن آن در روز اول ماه مستحب است، آیا این موضوع صحت دارد؟ ۷۳
- برخی خانواده ها به قصد خیر و برکت هنگام خوردن برنج، از ظرفی استفاده می کنند که آیات قرآنی از جمله آیه الکرسی روی آن نوشته شده است. آیا این کار اشکال دارد؟ ۷۴
- شخصی که خون را نجس نداند و به نجسی و پاکی معتقد نباشد و در عمل هم تطهیر را رعایت نکند، رفت و آمد با او و خوردن غذا در منزلش چه حکمی دارد؟ ۷۴
- جاهایی دعوت می شویم که یقین داریم حساب سال ندارند. غذاخوردن یا تصرف دیگر ما در منزل آنان چه حکمی دارد؟ ۷۵
- رسم است که پس از دفن و... شرکت کنندگان در مراسم، در منزل یا تالار، از طرف صاحب عزا پذیرایی می شوند. غذا خوردن در چنین مراسم چه حکمی دارد؟ ۷۵
- پذیرایی از شرکت کنندگان در مراسم عزاداری با اموال میت که هنوز تقسیم نشده است، چه حکمی دارد؟ و در صورت وجود افراد صغیر در وراثت، اصل عمل و شرکت در آن مراسم چه حکمی دارد؟ ۷۶
- آیا شخص ارمنی می تواند گوسفندی را با نذر کردن برای امام حسین به هیئت عزاداران سیدالشهدا بدهد؟ خوردن گوشت چه حکمی دارد؟ ۷۷
- خوردن بعضی از غذاها مثل کالباس و سوسیس که اگر تحقیق شود، اکثر بزشکان آن ها را برای سلامتی معده مضر می دانند، از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟ ۷۷
- چیدن میوه از باغ کشاورزی، برای خوردن در همان محل، بدون اجازه از صاحب باغ، حلال است یا خیر؟ و اینکه می گویند به اندازه خوردن حلال است و برای بردن حلال نیست، صحیح است؟ ۷۸
- خوردن نیم خورده سگ و خوک و کافر چه حکمی دارد؟ ۷۸
- پنیر های خارج با پنیرمایه رینت مخلوط است و به طوری که معلوم است این ماده از شکم حیوانی در می آید، خوردنش چه حکمی دارد؟ ۷۹
- ۲.۲ احکام آشامیدنی ها ۸۰
- خوردن شراب و مسکرات چه حکمی دارد؟ ۸۰
- نشستن بر سر سفره ای که در آن شراب می خورند و خوردن چیزی از آن، چه حکمی دارد؟ ۸۰
- شرکت در سر سفره شراب، اگر برای تبلیغ احکام دینی باشد، چه حکمی دارد؟ ۸۱
- اگر کسی مشروب نوشید، آیا تا چهل روز نماز او صحیح نیست؟ ۸۱
- «الکزیرها» شربت هایی هستند که حاوی بیش از ۳درصد الکل اتانول ۸۱
- کم خوردن شراب، مثل یک قاشق آن برای بدن ضرر ندارد و عقل را هم ضایع نمی کند. چرا اسلام خوردن حتی ذره ای از آن را حرام می داند؟ ۸۲
- آب زراعتی در صورت ناراضی مالکین آن، برای آشامیدن مباح است یا خیر؟ ۸۳
- ظرفی که از پوست سگ یا خوک یا مردار ساخته اند، خوردن و آشامیدن از آن چه حکمی دارد؟ ۸۳
- نوشابه های موجود در بازار که بعضی از آن ها را مانند کوکاکولا و بیسی کولا و... در داخل تولید می کنند و گویا مواد اصلی آن ها از خارج وارد می شود و احتمال ۸۳
- بعضی شربت هایی که فقط جنبه تقویتی دارد، همچنین بعضی از شربت های سینه برای بزرگ سال و حتی اطفال، در فرمول خود، الکل طبی مست کننده دارد. تجویز آن ها به وسیله پزشکان یا فروش آن ها در داروخانه ها چه حکمی دارد؟ آیا نجاست آن ها و وجود الکل در آن ها

رهنما ۹۱ (احکام خوردن و آشامیدن)

مشخصات کتاب

سرشناسه: آدینه دوست، کریم، ۱۳۵۲ -

عنوان و نام پدیدآور: احکام خوردن و آشامیدن/ نویسنده کریم آدینه دوست؛ [به سفارش] آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.

مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۳۲ص. مصور (بخشی رنگی)؛ ۱۰×۱۵س م.

فروست: رهنما؛ ۹۱.

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: سفره — آداب و رسوم اسلامی

موضوع: سفره — آداب و رسوم — احادیث

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

شناسه افزوده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی

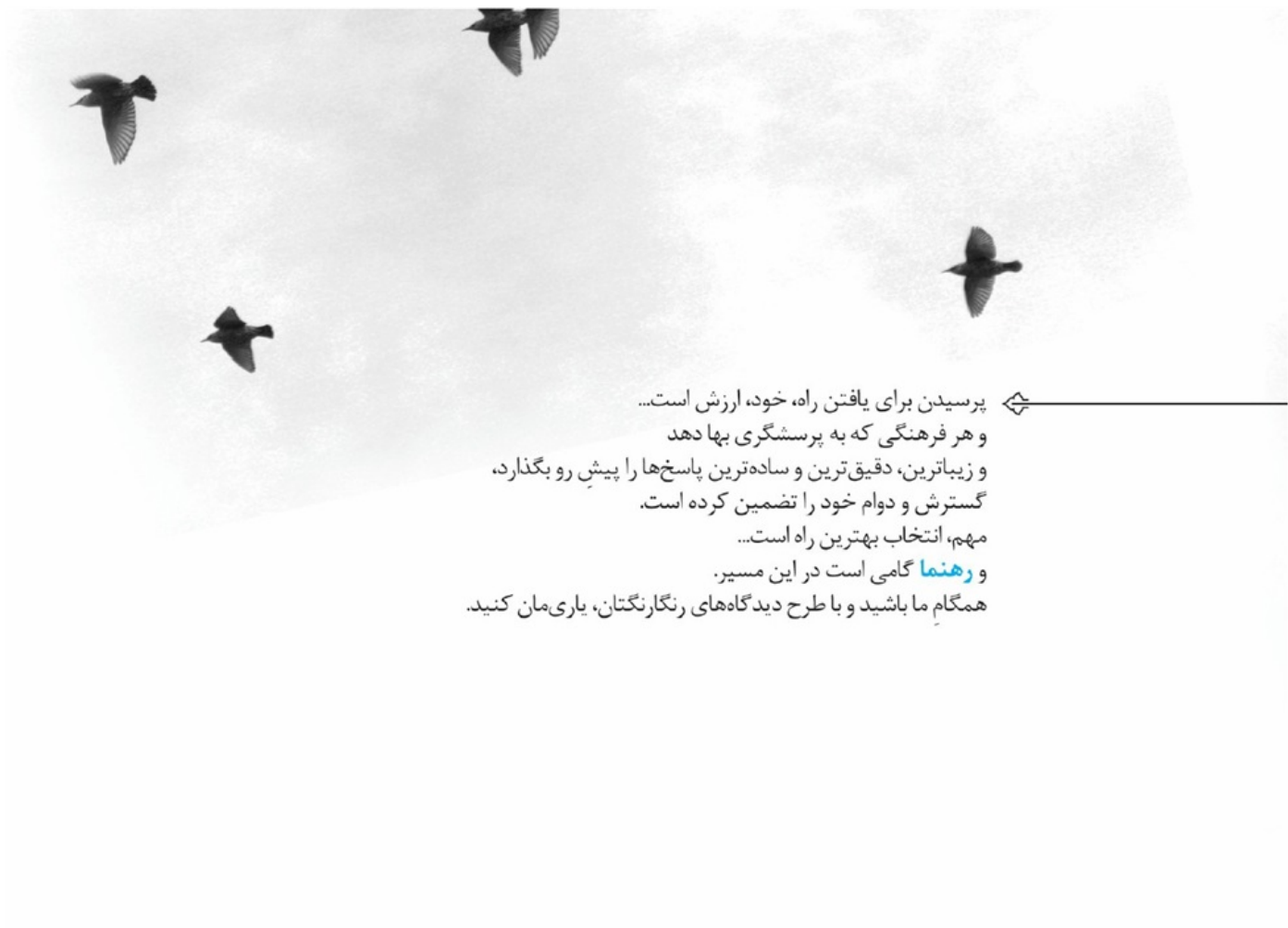
رده بندی کنگره: BP۲۵۲/الف ۳ ۱۳۹۱

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۳۵

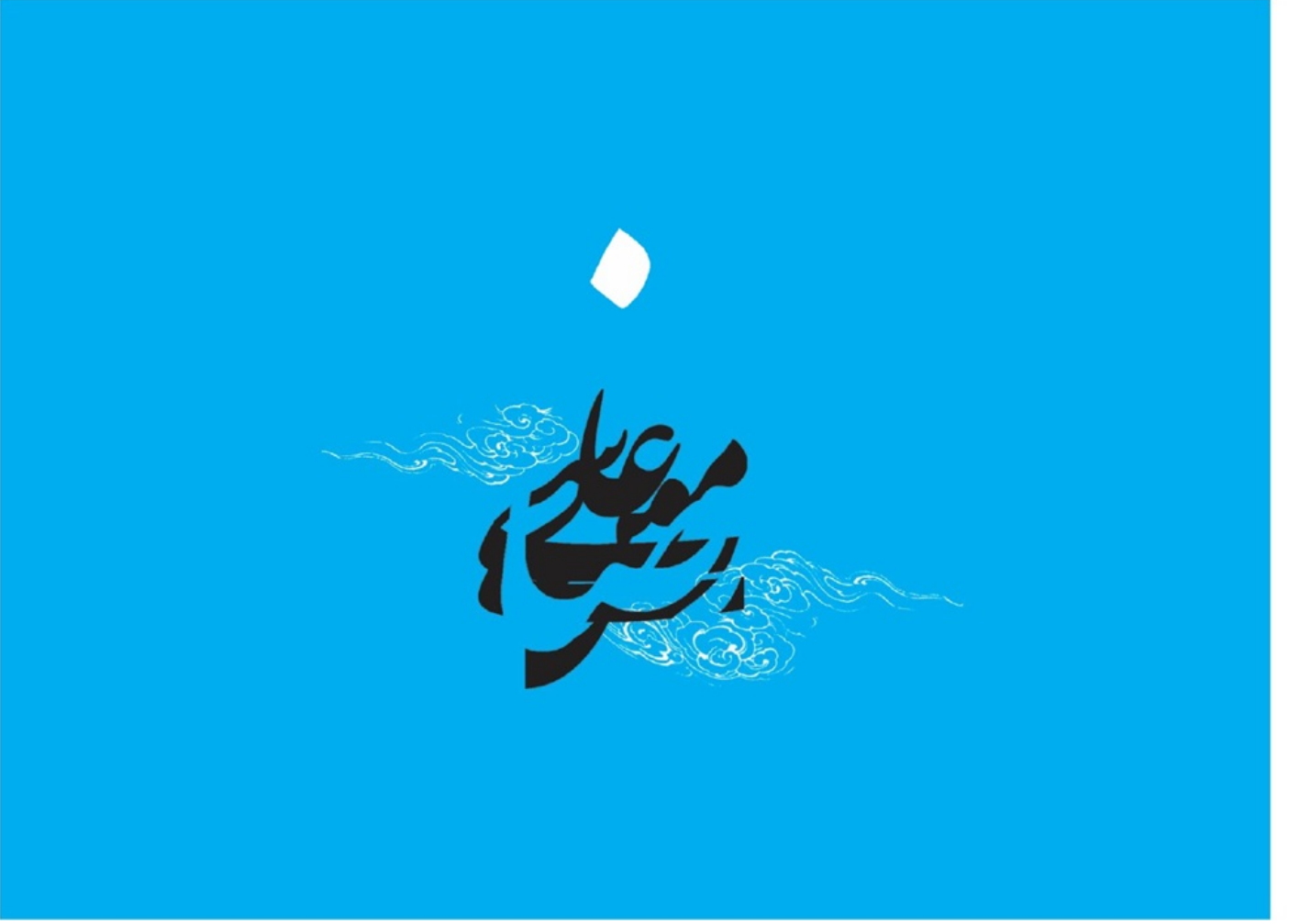
شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۵۴۶۰۹

ص: ۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیش رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

احکام خوردن و آشامیدن

پرسش های مدنظر نویسنده، هنگام نگارش این اثر، از این دست بوده است:

۱. با چه آداب دین پسندی باید سر سفره نشست و غذا خورد؟
۲. وعده های غذایی را چگونه باید تنظیم کرد؟ به تنهایی غذا خوردن بهتر است یا در جمع؟ گوشت خوردن، چرا و چقدر؟
۳. بر نوشیدن چه آداب و احکامی حاکم است؟ برای نمونه، از کجای ظرف نباید نوشید؟
۴. حکم خوردن انواع جانوران دریایی، مانند خرچنگ و ماهی فلس دار، چیست؟
۵. آیا خوردن گوشت هدهد و طاووس و کبوتر و گنجشک و... حلال است؟
۶. نوشیدن شربت های الکل دار یا دارای ترکیباتی از مشروبات الکلی چه حکمی دارد؟

ص: ۵

دین مبین اسلام برای تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی انسان برنامه‌هایی تعالی بخش دارد و از آن جمله، آداب غذا خوردن است. در این اثر، به پاره‌ای از آداب این برنامه مستمر در زندگی روزمره بشر اشاره می‌کنیم که اهمیت آن و تأثیرش در دیگر فعالیت‌های انسانی بسیار درخور توجه است؛ اما پیش از بیان این احکام، لازم است به این پرسش پاسخ‌گوییم: چرا با اینکه آیات قرآن و روایات اهل بیت با یکدیگر در انطباق کامل است، بین علما اختلاف فتوا وجود دارد؟ در پاسخ باید گفت اختلاف فتوا، علل متعددی دارد که در این مختصر، به دو نمونه مهم اشاره می‌کنیم:

۱. آیات قرآن و روایات، در مباحث احکام، به منزله قانون است و ممکن است فهم فقها از عبارات‌های آن متفاوت باشد. با اینکه قوانین حقوقی، زاده فکر بشر و بسیار ساده‌تر از قوانین الهی است، حقوق دانان نیز گاه در فهم قانون دچار اختلاف نظر می‌شوند؛ لذا هیچ‌کس بعید نیست فقها نیز در فهم قوانین الهی از قرآن و روایات، اختلاف نظر پیدا کنند. در اصطلاح علم اصول،

ص: ۷

به این برداشت‌ها، «ظواهر ادله» و «فهم عرفی» می‌گویند.

۲. روایاتی که سند احکام الهی قرار می‌گیرد، باید بسیار معتبر باشد تا بتوان به آن‌ها استناد کرد. علم رجال و شخصیت‌شناسی، وضعیت کسانی را بررسی می‌کند که روایات را از زمان امامان معصوم تاکنون بیان کرده‌اند. در موثق بودن و مطمئن بودن برخی اشخاص، بین علما اختلاف نظر وجود دارد. این موضوع سبب می‌شود بعضی روایات در نظر فقیهی معتبر باشد و مطابق آن، فتوا دهد و در نظر شخص دیگر، معتبر نباشد و مطابق آن، فتوا ندهد.

نکته: هرگاه میان کارشناسان فن، اختلاف نظر باشد، افراد به‌خبره‌ترین کارشناس مراجعه می‌کنند؛ لذا در عمل به احکام نیز واجب است به مجتهد اعلم مراجعه کنیم.

ص: ۸

بخش اول: آداب خوردن و آشامیدن

در این بخش، به برخی روایات درباره آداب خوردن و آشامیدن، اشاره خواهیم کرد:

۱.۱. آداب غذا خوردن

۱.۱.۱. خوردن مال حلال و پرهیز از حرام خواری

۱.۱.۱.۱. حلال خواری

در حدیث معراج آمده است: «ای احمد، اگر خوردن و آشامیدن پاک باشد، در حفظ و حمایت من هستی.»^(۱) رسول خدا می فرمایند: «هرکس غذای حلال بخورد، فرشته ای بالای سرش بایستد و برایش آمرزش بخواهد تا از خوردن فارغ شود.»^(۲)

ص: ۱۰

۱- . ارشادالقلوب، ص ۲۰۳.

۲- . الدعوات، ص ۲۵.

۲.۱.۱.۱. حرام خواری

امام صادق هشدار می دهند: «هرکس مالی را از راه حرام به دست بیاورد و با آن، حج به جا آورد، موقعی که تلبیه (لیبیک) بگوید، ندا می رسد لالیبیک و لاسعدیک.»^(۱) همچنین حضرت در روایت دیگری می فرمایند: «هرکس مالی از راه حرام به دست آورد و آن مال را در راه خیر صرف کند، اعمال خیر او مثل حج، عمره، صلۀ رحم، صدقه و... مقبول نیست و حتی در نطفه و تولد فرزند اثر می گذارد.»^(۲)

۲.۱.۱. شست و شوی دست

رسول خدا می فرمایند: «شست و شوی دست، پیش از غذا، فقر را دور کند و پس از غذا، غم را بزدايد و دیده را بهبود بخشد.»^(۳) امیرالمؤمنین می فرمایند: «شستن دستان پیش از غذا و

ص: ۱۱

۱- . وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۸۹، حدیث ۲۲۰۵۲.

۲- . وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۹۱، حدیث ۲۲۰۵۶.

۳- . مکارم الاخلاق، ص ۱۳۹.

پس از آن، روزی را بیشتر می کند.»(۱) نیز می فرمایند: «هرکس پیش و پس از غذا دستش را بشوید، در گشایش و سلامتی زندگی می کند.»(۲) و می فرمایند: «هرگاه رسول خدا به ویژه نان و گوشت می خورد، دستان خود را به خوبی می شست؛ سپس مانده آب دستانش را به صورت می کشید.»(۳)

۳.۱.۱. ذکر بسم الله

رسول خدا می فرمایند: «با جماعت بخورید و بسم الله الرحمن الرحيم بگوئید تا برکت غذا بیشتر شود.»(۴) امام کاظم می فرمایند: «هرگاه سفره غذا را پهن کردید، بسم الله الرحمن الرحيم بگوئید.»(۵) امام باقر می فرمایند: «هنگام نوشیدن، بسم الله الرحمن الرحيم و پس از آن، الحمد لله رب العالمين

ص: ۱۲

-
- ۱- تحف العقول، ص ۱۰۱.
 - ۲- الکافی، ج ۶، ص ۲۹۰.
 - ۳- مکارم الاخلاق، ص ۳۱.
 - ۴- مکارم الاخلاق، ص ۱۴۹؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۲۳۱.
 - ۵- الفقیه، ج ۳، ص ۳۵۶.

بگویند. (۱) مرحوم صدوق گوید: روایت کرده اند هر کس فراموش کرد برای هر نوع غذایی بسم الله بگوید [پس از یاد آوری] بگوید: بسم الله علی اوّله و آخره. (۲)

۴.۱.۱. سپاس گزاردن

رسول خدا می فرماید: «پاداش کسی که می خورد و سپاس آن را می گزارد، همانند کسی است که برای خدا روزه می گیرد.» (۳)

۵.۱.۱. غذا خوردن هنگام راه رفتن

امام صادق می فرماید: «در حال راه رفتن غذا نخور، مگر از روی ناچاری.» (۴)

ص: ۱۳

۱- . مکارم الاخلاق، ص ۱۵۲.

۲- . الفقیه، ج ۳، ص ۳۵۶.

۳- . الکافی، ج ۲، ص ۹۴.

۴- . الفقیه، ج ۳، ص ۳۵۴.

انس گوید: رسول خدا از غذا خوردن در حالت ایستاده نهی فرمودند. پرسیدم: «ایستاده غذا خوردن چه حکمی دارد؟» فرمودند: «ایستاده غذا خوردن که از ایستاده آشامیدن بدتر است.»^(۱) رسول خدا می فرمایند: «هنگام غذا خوردن کفش هایتان را در آورید؛ زیرا مایه راحتی پاهایتان و سنت زیبایی است.»^(۲) و نیز می فرمایند: «غذا خوردن در بازار [جلوی چشم دیگران] پسندیده نیست و سبب خواری انسان می شود.»^(۳)

ص: ۱۴

۱- . عوالی اللثالی، ج ۱، ص ۷۶.

۲- . مکارم الاخلاق، ص ۱۲۴.

۳- . الدعوات، ص ۱۳۹.

۷.۱.۱. دمیدن در غذا

رسول خدا می فرمایند: «در خوردنی و آشامیدنی فوت نکنید.»^(۱) یعنی غذا به اندازه ای گرم نباشد که با دمیدن خنک شود. امام صادق از دمیدن در خوردنی و آشامیدنی منع نمی کردند و می فرمودند: «این کار را در حضور شخص دیگری انجام ندهید؛ زیرا ممکن است این کار را نپسندد.»^(۲)

۸.۱.۱. نشسته غذا خوردن

رسول خدا تذکر می دهند: «درحالی که بر شکم خوابیده اید، غذا نخورید.»^(۳)

۹.۱.۱. حرارت غذا

به فرموده رسول خدا: «از خوردن غذای داغ بپرهیزید؛ زیرا برکت را می برد. غذای سرد

ص: ۱۵

۱- الجامع الصغیر، ج ۲، ص ۶۹۵.

۲- دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۱۱۸.

۳- الجامع الصغیر، ج ۲، ص ۶۸۸.

بخورید؛ چراکه گواراست و برکتش هم بیشتر است.»(۱)

۱۰۱.۱. رعایت طهارت

امیرالمؤمنین می گویند: «رسول خدا از غذا خوردن هنگام جنابت نهی فرمودند.»(۲) همچنین: «غذا خوردن، در حال جنابت، فقر می آورد.»(۳)
نکته: شاید به همین دلیل است که از نظر فقهی و به فتوای مراجع عظام، خوردن و آشامیدن در حال جنابت، کراهت دارد؛ ولی اگر شخص جنب وضو بگیرد،(۴)

یا به فتوای برخی مراجع عظام، دست ها را بشوید، خوردن و آشامیدن مکروه نیست.(۵)

ص: ۱۶

۱- عوالی اللئالی، ج ۱، ص ۱۶۳.

۲- الفقیه، ج ۴، ص ۳.

۳- الخصال، ص ۵۰۵.

۴- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۵۶.

۵- آیات عظام گلپایگانی، اراکی، خویی، زنجانی، تبریزی، صافی و آیه الله بهجت: اگر دست و صورت را بشوید و مضمضه و استنشاق کند، کراهت کمتر می شود. آیت الله سیستانی: اگر صورت و دست ها را بشوید و مضمضه کند، مکروه نیست و اگر تنها دست ها را بشوید، کراهت کمتر می شود؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۵۶.

۱۱.۱.۱. پیشگیری از آسیب غذایی

امام صادق حکمتی جالب را آشکار می کنند: «هرگاه پنیر و گردو را با هم بخورید، در هریک، شفایی است؛ ولی اگر جداگانه بخورید، در هریک، دردی است.»^(۱) به فرمایش امیرمؤمنان: «سزاوار است خردمند [هر نوع غذایی را نخورد، بلکه] هنگام خوردن غذای لذیذ و شیرین، تلخی دارو را به یاد آورد.»^(۲)

۱۲.۱.۱. رعایت تناسب در غذا خوردن

امام رضا می فرمایند: «به اندازه ای غذا بخور که با نیاز بدنت متناسب باشد و بیشتر از آن،

ص: ۱۷

۱- الکافی، ج ۶، ص ۳۴۰.

۲- ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۲۰، ص ۲۷۲.

ارزش غذایی ندارد. هرکس به اندازه بخورد، او را سود بخشد. همچنین است آشامیدن آب.»^(۱)

۱۳.۱.۱. غذای متناسب با فصول

امام رضا می فرماید: «به اندازه توان و میل خود، در تابستان، غذایی با طبع سرد و در زمستان، غذایی با طبع گرم و در دو فصل دیگر، غذایی با طبع معتدل بخور.»^(۲)

۱۴.۱.۱. به پشت خوابیدن پس از غذا

امام صادق تذکر می دهند: «[کمی] به پشت دراز کشیدن پس از سیری، بدن را فربه و غذا را گوارا و درد را ریشه کن می کند.»^(۳) امام رضا نیز می فرماید: «هرگاه غذا خوردی، [کمی] به پشت

ص: ۱۸

۱- مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۲۲۰.

۲- بحارالانوار، ج ۵۹، ص ۳۱۱.

۳- الدعوات، ص ۸۰.

دراز بکش و پای راست را روی پای چپ قرار بده.»^(۱)

نکته: مقصود از این روایات، دراز کشیدن کوتاه مدت و نه خوابیدن، پس از خوردن غذاست؛ زیرا در روایات دیگر، از خوابیدن پس از غذا نهی کرده اند.

۱۵.۱.۱. وعده های غذایی

اشاره

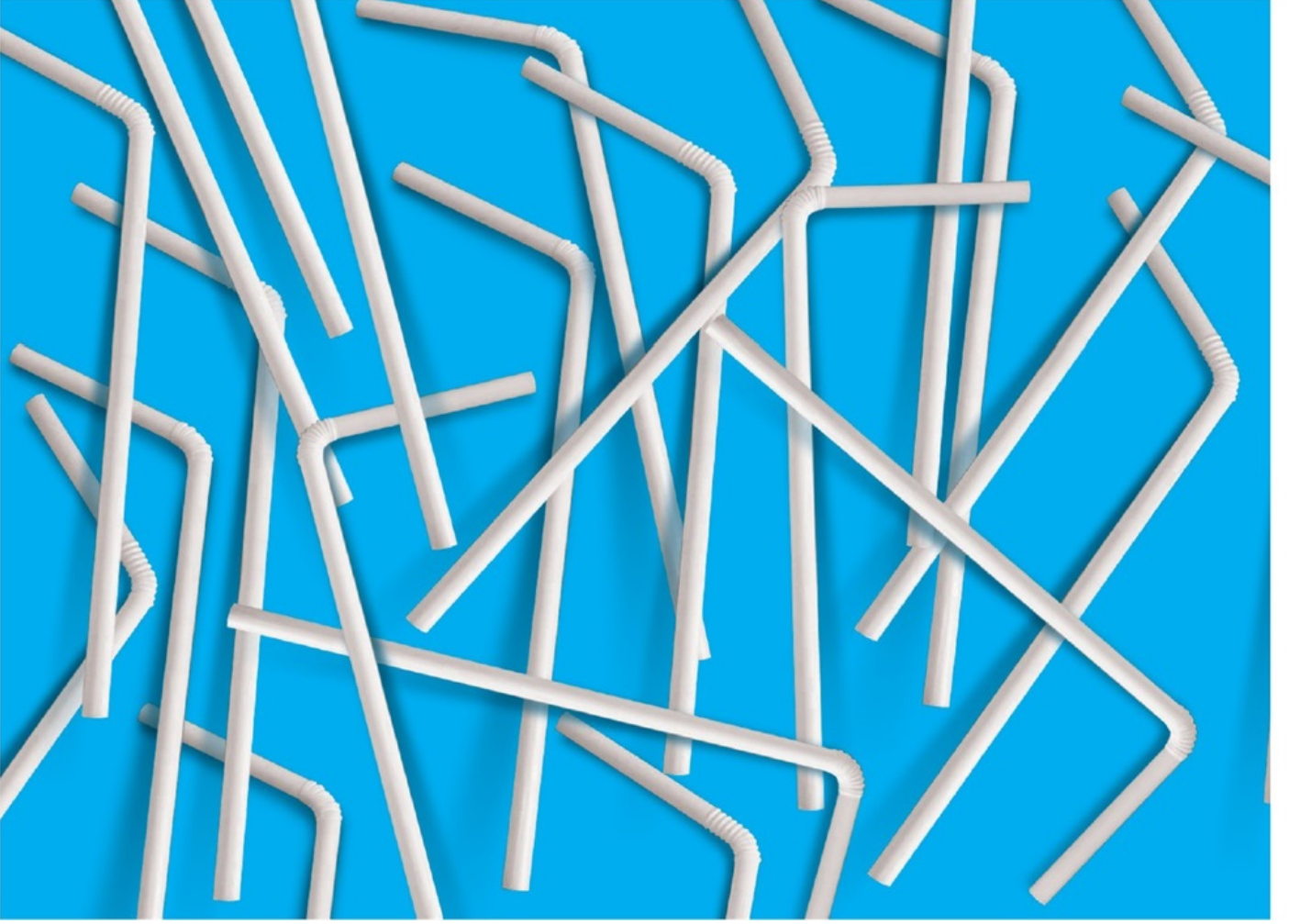
شخصی به خدمت امام صادق از بیماری های گوارشی شکایت کرد. آن حضرت [برای پیشگیری از بیماری های گوارشی] فرمودند: «صبحانه و شام بخور و بین آن، چیزی نخور؛ چون مایه فساد بدن است. مگر نشنیدی که خدا می فرماید: «در آنجا (بهشت)، هر بامداد و عصر، رزق خود را خواهند داشت.»^(۲)

نکته: ولی پس از دچار شدن به این نوع بیماری، پزشکان توصیه می کنند، در فاصله های

ص: ۱۹

۱- . الکافی، ج ۶، ص ۲۹۹.

۲- . الکافی، ج ۶، ص ۲۸۸.

زمانی کم، از غذای مناسب استفاده کنیم.

۱.۱۵.۱.۱. در ضرورت شام خوردن

امام رضا چنین می گویند: «در جسم انسان، رگی به نام رگ عشا وجود دارد. چنانچه شخص شام نخورد، آن رگ تا صبح وی را نفرین کند و گوید: خدا تو را گرسنه و تشنه کند؛ چنان که مرا گرسنه و تشنه کردی. پس هیچ یک از شما شام خوردن را ترک نکنند؛ هرچند لقمه ای نان یا جرعه ای آب باشد.»^(۱)

۲.۱۵.۱.۱. در ضرورت خوردن صبحانه

از امام صادق روایت است: «هرگاه نماز صبح خواندی، اندکی غذا بخور تا دهانت خوش بو، حرارتت خاموش، دندان هایت محکم، لثه ات سفت، روزی ات بسیار و اخلاقت نیکو شود.»^(۲)

ص: ۲۱

۱- الکافی، ج ۶، ص ۲۸۹.

۲- الدعوات، ص ۱۴۰.

رسول خدا می فرمایند: «محبوب ترین غذا نزد خدا آن است که دست ها بر آن بسیار باشد. با جمع، غذا بخورید و پراکنده نباشید؛ چرا که برکت در اجتماع است.»^(۱) همچنین: «بدترین مردان شما کسانی اند که تنها غذا می خورند.»^(۲) نیز: «برکت در سه چیز است: با هم غذا خوردن و سحر گاهان خوردن و ترید کردن.»^(۳) در فرمایش دیگر ایشان آمده است: «هرگاه غذا خوردن با چهار ویژگی همراه باشد، کامل خواهد بود: غذا حلال و دست بر آن بسیار باشد. غذا خوردن با بسم الله آغاز شود و با الحمد لله پایان پذیرد.»^(۴)

ص: ۲۲

۱- طب النبی، ص ۲۱.

۲- الکافی، ج ۲، ص ۲۹۲.

۳- طب النبی، ص ۲۰.

۴- الکافی، ج ۶، ص ۲۷۳.

امام کاظم می فرمایند: رسول خدا سه گروه را نفرین کردند: «کسی که در سفر، توشه اش را تنها بخورد...» (۱) راوی گوید: «هرگاه امام رضا سفره شان را می گسترده، بردگان و غلامان و حتی دربانان و تیمارگران حیوانات را نیز کنار سفره با خود می نشانند.» (۲)

۱۷.۱.۱. از نزد خود غذا خوردن

رسول خدا می فرمایند: «هرگاه سفره پهن شد، از نزد خود بخور و از پیش روی هم نشین خود، غذا برنندار و از قله [نقطه برجسته آن] غذا نخور؛ زیرا برکت از بالای آن می آید.» (۳) از ایشان روایت دیگری نیز هست: «هرگاه غذا کومه ای مثل دیس برنج یا ترید (تلیت نان)

ص: ۲۳

۱- الفقیه، ج ۲، ص ۲۷۷.

۲- عیون اخبارالرضا، ج ۲، ص ۱۸۴.

۳- مکارم الاخلاق، ص ۱۴۹.

داشت، از اطراف آن بخورید؛ زیرا برکت در وسط آن است.»(۱)

۱۸.۱.۱. ساده نشینی

از امیرالمؤمنین نقل است: «بر سر سفره، به سان غلام و بنده بنشینید و پایی روی پای دیگر نگذارید و چهارزانو ننشینید؛ چراکه خدای عزوجل، این گونه نشستن و صاحب آن را دشمن می دارد.»(۲)

۱۹.۱.۱. غذا خوردن با طمأنینه

امام صادق می فرماید: «نشستن بر سر سفره را طولانی کنید؛ چراکه از عمرتان به شمار نمی آید.»(۳)

ص: ۲۴

۱- . عیون اخبارالرضا، ج ۲، ص ۳۴.

۲- . الکافی ج ۶، ص ۲۷۲.

۳- . مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۲۳۳.

به فرموده محمد مصطفی: «سه کار جفاست: ... یکی اینکه کسی به غذایی فرا خوانده شود، ولی نپذیرد یا بپذیرد، ولی نخورد...» (۱) هم ایشان می فرمایند: «هرگاه بر برادر مسلمانی وارد شدید و شما را به غذا یا نوشیدنی فرا خواند، بخورید و بنوشید و از آن نپرسید.» (۲)

۲۱.۱.۱. حضور در صورت دعوت

پیامبر خاتم به وصی خود، علی، چنین می گویند: «به هشت گروه اگر اهانت شود، جز خود را سرزنش نکنند؛ یکی از آنان کسی است که بر سفره ای حاضر شود که به آن دعوت نشده است...» (۳)

ص: ۲۵

۱- . قرب الاسناد، ص ۷۴.

۲- . الجامع الصغیر، ج ۱، ص ۹۱.

۳- . الجامع الصغیر، ج ۱، ص ۹۱.

۲۲.۱.۱. آراستن سفره با سبزی ها

در حدیثی آمده است سفره هایتان را از سبزی ها پر کنید؛ چراکه خوردن سبزی همراه با گفتن بسم الله، شیطان را دور می کند.» (۱) امام رضا فرمودند: «من از سفره ای که در آن سبزی نباشد، غذا نمی خورم.» (۲)

۲۳.۱.۱. در فضیلت خرده های غذا

رسول خدا می فرمایند: «هرکس خرده های غذا در سفره را بخورد، خدا او را بیامرزد.» (۳) ایشان امیرالمؤمنین را توصیه می کنند: «غذایی که در سفره ات می ریزد، بخور؛ چراکه فقر را از تو دور

ص: ۲۶

۱- . مکارم الاخلاق، ص ۱۶۷.

۲- . مکارم الاخلاق، ص ۱۷۶.

۳- . الجامع الصغیر، ج ۲، ص ۵۸۷.

می کند و آن، مهریه حورالعین است و هرکس آن را بخورد، قبرش سرشار از علم و حلم و ایمان و نور شود.»(۱) مولا علی می فرماید: «خرده های غذا در سفره را بخورید که شفای هر دردی است.»(۲) راوی می گوید: در محضر امام جواد غذا می خوردم. پس از برداشتن سفره، خادم آمد که خرده های غذا را جمع کند. آن حضرت فرمودند: «در صحرا، غذا های بیرون ریخته از سفره را جمع نکنید؛ حتی اگر ران گوسفندی باشد. در خانه، جست و جو کرده و جمع کنید.»(۳)

۱.۱.۲۴. اندازه نگه داشتن در خوردن غذا

رسول خدا می فرماید: «خود را از غذا سیر نکنید؛ زیرا نور معرفت در دل هایتان خاموش می شود و هرکس با شکم سبک نماز شب بخواند، حورالعین پیرامونش می مانند.»(۴) همچنین:

ص: ۲۷

۱- . الدعوات، ص ۱۵۴.

۲- . تحف العقول، ص ۱۰۳.

۳- . الفقیه، ج ۳، ص ۳۵۶.

۴- . مکارم الاخلاق، ص ۱۵۰.

«دل هایتان را با پرخوری و پرنوشی نمی رانید؛ زیرا دل ها مانند محصول زراعی هستند که آبِ بسیار، آن ها را نابود می کند.» (۱) نیز: «کسی که هرچه بخواهد، می خورد، خداوند متعال به او نظر لطف نکند تا آن روش را ترک کند.» (۲)

امام اول شیعیان گفته اند: «پرخوری و پرخوابی، بدن را فاسد می کند و زیان بار است.» (۳) دو روایت نیز از رسول اکرم بشنوید: «خداوند متعال سه چیز را دوست دارد: کم خوابی و کم حرفی و کم خوری.» (۴) «غذایتان را با یاد خدا و نماز، هضم کنید و با شکم پر نخوابید که سنگ دل می شوید.» (۵) دو حکمت نیز از رئیس مذهب جعفری، امام صادق: «خداوند متعال پرخوری را دشمن

ص: ۲۸

-
- ۱- . مکارم الاخلاق، ص ۱۴۹.
 - ۲- . تحف العقول، ص ۳۸.
 - ۳- . غررالحکم، ص ۳۶۰.
 - ۴- . تنبیه الخواطر و نزهةالنواظر، ج ۲، ص ۱۲۱.
 - ۵- . العوات، ص ۷۶؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص ۹۴.

می دارد» و «آدمیزاد، برای ادامهٔ حیات، باید غذا بخورد؛ پس وقتی غذا می خورید، یک سوم شکم را برای غذا و یک سوم را برای [راحت] نفس کشیدن قرار دهید و به سان خوکان، خود را فربه نسازید.»^(۱)

۲۵.۱.۱. بدگویی دربارهٔ غذا

انس می گوید: «هرگز رسول خدا از غذایی بدگویی نکردند. اگر غذایی را می پسندیدند، آن را می خوردند و اگر غذایی را نمی پسندیدند، آن را نمی خوردند.»^(۲)

۲۶.۱.۱. اندازه نگه داشتن در خوردن گوشت

امام مهربان، رضای خوبان، می فرمایند: «مصرف زیاد گوشت حیوانات وحشی و گاو، موجب زایل شدن عقل، سرگشتگی فهم، گندذهنی و فراموشی زیاد می شود.»^(۳)

ص: ۲۹

۱- . مکارم الاخلاق، ص ۱۴۷.

۲- . مکارم الاخلاق، ص ۳۰.

۳- . مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۴۵۸.

به فرموده امام صادق: «هرکس چهل روز گوشت نخورد، اخلاقش بد می شود و عقلش تباه.»^(۱)

حُسن ختام

در پایان به پاره ای آداب غذاخوردن، به سخنان حکمت آمیز امام حسن مجتبی در این زمینه اشاره می کنیم: ایشان دوازده نکته را درباره سفره ذکر کرده اند که لازم است هر مسلمان آن را بداند: چهار نکته فرض (لازم)^(۲) و چهار نکته مستحب و چهار نکته از ادب است:

ص: ۳۰

۱- بحارالانوار، ج ۶۳، ص ۷۲؛ المحاسن، ج ۲، ص ۴۶۵.

۲- واژه فرض هرچند به معنای لازم است، در اینجا به معنای واجب فقهی نیست؛ بلکه بر مراعات موضوعات یادشده در این حدیث تأکید دارد.

۱. نکات لازم: شناخت خدا، خشنودی خدا، بسم الله گفتن (یاد خدا) و الحمدالله گفتن (سپاس گزاردن)؛

۲. سنت: شستن دست پیش از غذا، نشستن بر سمت چپ بدن، با سه انگشت خوردن و لیسیدن انگشتان [اگر با دست بخورد]؛

۳. ادب: از نزد خود خوردن، لقمه کوچک برداشتن، خوب جویدن و کم نگریستن به چهره دیگران. (۱)

ص: ۳۱

۱- . الفقیه، ج ۴، ص ۳۵۹.

۱.۲. آداب نوشیدن

۱.۲.۱. ضرورت شست و شوی دست

رسول خدا گفته اند: «دستان خود را بشویید، آنگاه در آن ها آب بنوشید؛ چراکه هیچ ظرفی پاکیزه تر از دست نیست.»^(۱)

۲.۲.۱. آداب نوشیدن از ظرف

پیامبر اسلام می فرمایند: «از سر مشک [و ظروفی مانند پارچ] آب ننوشید.»^(۲) نیز: «به سان چهارپایان آب ننوشید. با دستانتان بیاشامید که بهترین ظرف های شماست.»

۳.۲.۱. جنس ظرف

به فرموده محمد مصطفی: «کسی که در ظرف طلا و نقره غذا می خورد یا از آن چیزی

ص: ۳۲

۱- الجامع الصغیر، ج ۱، ص ۱۸۴.

۲- معانی الاخبار، ص ۲۸۱.

می نوشد، در شکم خود، آتش دوزخ را می نشاند.»(۱)

۴.۲.۱. نیاشامیدن از سمت دستگیره ظرف

رسول اکرم می فرمایند: «آب را از سمت دستگیره آن ننوشید؛ چراکه محل جمع شدن چرک و آلودگی است.»(۲)

۵.۲.۱. شکسته نبودن محل نوشیدن

امام کاظم چنین تذکر می دهند: «از جای شکسته ظرف ننوشید؛ چراکه قرارگاه شیطان است. آشامیدن آب را با بسم الله آغاز کنید و با الحمدالله پایان دهید.»(۳)

ص: ۳۳

۱- .الجامع الصغیر، ج ۱، ص ۳۲۰.

۲- .مکارم الاخلاق، ص ۴۲۴.

۳- .مکارم الاخلاق، ج ۵، ص ۱۵۱ و ۱۵۲.

در این باره، از امیرمؤمنان نقل است: رسول خدا در هنگام آشامیدن آب می فرمودند: الحمد لله الذی لم یجعله اجاجاً بذنوبنا و جعله عذبا فراتا بنعمته. (سپاس خدای را که آن را به سبب گناهانمان برایمان تلخ قرار نداد؛ بلکه آن را به سبب نعمتش شیرین و گوارا قرار داد).^(۱)

۷.۲.۱. حکم ایستاده آب خوردن در شب و روز

امام صادق چنین می فرمایند: «نوشیدن آب در حالت ایستاده، در روز، غذا را گوارا می کند و در شب، زرداب می آورد.»^(۲)

ص: ۳۵

۱- . ارشادالقلوب، ص ۳۷.

۲- . الکافی، ج ۶، ص ۳۸۳.

۸.۲.۱. آشامیدن پس از دیگران

از رسول خدا آورده اند: «کسی که به گروهی آب می دهد، خود، پس از دیگران آب بنوشد.»^(۱)

۹.۲.۱. فضیلت نوشیدن آب در سه جرعه

از آداب دیگر آب خوردن این است که انسان آن را در سه جرعه بنوشد؛ همان طور که امام صادق در روایتی آب را در سه جرعه نوشیدن، با گفتن بسم الله در ابتدا و الحمد لله در پایان هر جرعه، سبب مستحق شدن بهشت بیان فرمودند.^(۲)

۱۰.۲.۱. استحباب خوردن سُر مؤمن

همان طور که می دانیم خوردن ته مانده آب یا غذای مؤمنان، نه تنها اشکالی ندارد، بلکه به فرموده امام صادق شفای هفتاد مرض است. همچنین حضرت می فرمایند: «اگر کسی،

ص: ۳۶

۱- . کنزالفوائد، ج ۱، ص ۱۷۰.

۲- . الکافی، ج ۲، ص ۹۶ و ۹۷.

به عنوان تبرک، آب باقی مانده در ظرف مؤمن را بیاشامد، خداوند متعال بین این دو مؤمن، ملکی را می آفریند که تا روز قیامت برای این دو استغفار می کند.»^(۱)

۱۱.۲.۱. استشفای آب فرات

یکی از آشامیدنی هایی که معصومین در روایات خود، نوشیدن آن را مستحب و استشفای به آن را وارد دانسته اند، آب فرات است. ایشان فرموده اند کام فرزندانان را با آب فرات بردارید.^(۲)

۱۲.۲.۱. استشفای آب زمزم

حضرت علی می فرماید: «بهترین آب ها در روی زمین، آب زمزم است.» همچنین هم ایشان می فرمایند: رسول گرامی اسلام فرمودند: «آب زمزم شفای دردهاست.»^(۳)

ص: ۳۷

۱- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۳، حدیث ۳۱۸۶۷ و ۳۱۸۶۸.

۲- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۶، حدیث ۳۱۸۷۷ تا ۳۱۸۸۰.

۳- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۰، حدیث ۳۱۸۶۰ تا ۳۱۸۶۲.

۱۳.۲.۱. در فضیلت خوردن آب باران و کراهت خوردن تگرگ

مولای شیعیان، علی، می فرمایند: «از آب باران بنوشید؛ زیرا بدن را پاک می کند و دردها را از بین می برد. همان طور که خداوند متعال در قرآن کریم می فرماید: «و آبی از آسمان فرستاد تا شما را با آن پاک کند و پلیدی شیطان را از شما برطرف سازد و دل هایتان را محکم و گام هایتان را با آن استوار سازد.» (۱) امام صادق، در روایتی، از خوردن تگرگ نهی می فرماید. (۲)

۱۴.۲.۱. استحباب خواندن حمد و سوره بر آب باران

رسول گرامی اسلام می فرمایند: «جبرائیل امین، دارویی به من تعلیم دادند که با وجود آن، به هیچ داروی دیگری نیاز نیست. به این صورت که آب باران را پیش از اینکه به زمین برسد، در ظرف تمیزی جمع آوری کنید. بر آن آب، هفتاد مرتبه سوره حمد و هفتاد مرتبه

ص: ۳۸

۱- وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۶، حدیث ۳۱۸۷۵؛ انفال، ۱۱.

۲- وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۶، حدیث ۳۱۸۷۶.

سوره های توحید و ناس و فلق بخوانید و کاسه ای شب و کاسه ای نیز صبح بنوشید. قسم به خدایی که مرا مبعوث کرده است، با این عمل، همه درد های گوشت، پوست، استخوان و مغز بدن برطرف می شود.»(۱)

نکته: ناگفته نماند شبیه این روایت را پیامبر گرامی اسلام درباره خوردن آب نیسان و خواص آن نقل کرده اند. برای توضیحات بیشتر به کتاب مفاتیح الجنان باب اعمال ماه های رومی مراجعه کنید.

۱۵.۲.۱. ذکر امام حسین هنگام نوشیدن آب

امام صادق به داوود رقی فرمودند: «هرکس، در موقع نوشیدن آب، امام حسین را یاد کند و بر قاتلان حضرتش لعنت فرستد، خداوند متعال برای او صد هزار حسنه می نویسد و صد هزار گناه را از او برطرف می کند و به او صد هزار درجه عنایت می فرماید.»(۲)

ص: ۳۹

۱- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۵، حدیث ۳۱۸۷۳.

۲- . وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۷۳، حدیث ۳۱۸۹۲.

اشاره

خداوند متعال، در قرآن کریم، از خوردن شراب نهی فرموده و آن را عمل شیطانی توصیف کرده است: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ. (۱))

۱.۱۶.۲.۱. آثار شراب خواری

از امام جعفر صادق روایت شده است که فرمودند: ۱. شراب ریشه بدی ها و منشأ گناهان است؛ ۲. کسی که شراب می خورد، عقل خود را از دست می دهد؛ ۳. در آن موقع خدا را نمی شناسد؛ ۴. از هیچ گناهی باک ندارد؛ ۵. احترام هیچ کس را نگه نمی دارد؛ ۶. حق خویشان نزدیک را رعایت نمی کند؛ ۷. از زشتی های آشکار رو نمی گرداند؛ ۸. روح ایمان و خداشناسی از بدن او بیرون می رود؛ ۹. روح ناقص خبیثی که از رحمت خدا دور

است، در

ص: ۴۰

او می ماند؛ ۱۰. خدا، فرشتگان، پیغمبران و مؤمنان، او را لعنت می کنند؛ ۱۱. تا چهل روز نماز او پذیرفته نیست؛ ۱۲. روز قیامت روی او سیاه است. زبان از دهانش بیرون می آید و آب دهان او به سینه اش می ریزد و از تشنگی بلند فریاد می زند. (۱)

۲.۱۶.۲.۱. فواید ترک شراب

هرکس خوردن شراب را ولو برای غیر خداوند [مثلاً- برای حفظ وجود خود] ترک کند، خداوند متعال از شراب ناب بهشتی به او می نوشاند. (۲)

۳.۱۶.۲.۱. کراهت ازدواج با شراب خوار

رسول اکرم می فرمایند: «با شراب خوار ازدواج نکنید و شفاعتش را قبول نکنید و قولش

ص: ۴۱

۱- وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۹۶، حدیث ۳۱۹۴۶ تا ۳۱۹۵۳.

۲- وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۹۹، حدیث ۳۱۹۵۴.

را نپذیرید و برای امانت به او اعتماد نکنید.» در روایت دیگری می فرمایند: «اگر شراب خوار مریض شد، به عیادتش نروید و در تشییع جنازه اش شرکت نکنید.»^(۱)

ص: ۴۲

۱- وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۳۱۰، حدیث ۳۱۹۸۰ تا ۳۱۹۸۳.

بخش دوم: فتاوی مراجع عظام

در این بخش، به برخی فتاوی مراجع عظام، درباره خوردن و آشامیدن اشاره می کنیم.

۲.۱ احکام خوردنی ها

۱.۱.۲ خوردن حیوانات دریایی

• کدام یک از حیوانات دریایی حلال گوشت هستند؟

از میان حیوانات دریایی، سه گروه زیر حلال گوشت اند: ۱. ماهی هایی که پولک دارند؛ ۲. هر یک از پرندگان خشکی که حلال است، دریایی آن هم حلال است؛ یعنی هر پرندۀ دریایی که شبیه آن در خشکی حلال گوشت است، نوع دریایی آن هم حلال گوشت است؛ ۳. میگو یا همان ملخ دریایی، از جمله پرندگان و حلال گوشت است.

دیگر حیوانات دریایی مثل نرم تنان دریایی حرام گوشت اند. حتی حیواناتی از قبیل گاو که نوعی از آن ها در خشکی زندگی می کند و حلال گوشت است، نوع دریایی آن ها حرام گوشت است؛ مثل

گاو آبی و اسب آبی. همچنین دوزیستان از جمله قورباغه و خرچنگ و لاک پشت (۱) حرام گوشت اند.

• چه نوع از ماهی ها حلال گوشت اند؟

ماهی هایی که در اصل، فلس (پولک) و پوست دارند، حتی اگر پولک های آن ها ریخته باشد، حلال گوشت اند. اقسام ماهی های پولک دار با هم فرقی ندارند؛ لذا همه آن ها، چه کوچک و چه بزرگ، از ماهی ریز قنات، ریش دار، کپور و... حلال گوشت اند. همچنین اریبان که هم اکنون آن را رویان می نامند، از جنس ماهی فلس دار بوده و خوردن آن جایز است. (۲)

نکته: البته ماهی های حلال گوشت، اگر با شرایطی ویژه صید شوند، خوردنشان جایز است.

ص: ۴۶

-
- ۱- امام، تحریر الوسیله، ج ۳، مسئله ۳ و ۱؛ سیستانی، منهاج؛ کتاب الأَطعمه و الأَشربه، ج ۳، مسئله ۸۷۸ و ۸۷۷؛ الفقه للمغترین، ص ۱۴۹، مسئله ۱۶۳؛ خویی، منهاج، ج ۲، مسئله ۱۶۷۸؛ مکارم، توضیح المسائل، مسئله ۲۲۵۵؛ استفتانات موجود در واحد پاسخ به سؤالات جامع‌الزهرای قم.
 - ۲- امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۳؛ کتاب خوردنی ها و آشامیدنی ها، مسئله ۲؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳؛ کتاب الأَطعمه و الأَشربه، مسئله ۸۷۸.

• کدام ماهی ها حرام گوشت اند؟

ماهی هایی که ذاتاً فلس (پولک) ندارند، حرام گوشت اند؛ مثل ماهی نهر، ماهی خاردار و مار ماهی و... (۱).

• با چه شرایطی، صید ماهی اشکالی ندارد؟

صید ماهی فلس دار

۱. اگر ماهی فلس دار (پولک دار) را زنده از آب بگیرند و در بیرون آب جان دهد، پ--ا ک و خوردن آن ح--لال است؛ ۲. چنانچه در آب بمیرد، پاک است؛ ولی خوردن آن حرام است.

نکته: اگر دامی نصب کنند و ماهی در تور ماهیگیری بمیرد، خوردنش حلال است.

ص: ۴۷

۱- . همان، تفصیل حضرت امام: اگرچه خشن و زیر باشد. و در حال مشتهه بودن، در صورتی که نرم باشد، احتیاط بر نخوردن آن است؛ ولی اگر مشتهه باشد در اینکه از حلال است یا از حرام و خشن باشد یا این هم مشتهه باشد، خوردن آن حلال است.

ماهی بی فلس (بدون پولک) را اگر زنده از آب بگیرند و بیرون آب جان دهد، خوردنش حرام است. (۱).

• کسی که ماهی را صید می کند، چه شرایطی باید داشته باشد؟

۱. لازم نیست مسلمان باشد؛ ۲. در موقع گرفتن ماهی لازم نیست نام خدا را ببرد؛ ۳. البته مسلمان باید بداند که آن را زنده گرفته اند و بیرون از آب مرده است. (۲).

• خوردن ماهی مرده ای که معلوم نیست آن را زنده از آب گرفته اند یا مرده، چه حکمی دارد؟

۱. چنانچه در دست مسلمان باشد، حلال است؛ ۲. اگر در دست کافر باشد و حتی بگوید

ص: ۴۸

-
- ۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۶۱۵؛ اگر دامی نصب کنند و ماهی در تور ماهیگیری بمیرد، حیثیت بعید نیست؛ ولی احوط ترک است (گلیپایگانی و صافی و نوری).
- ۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۱۷.

آن را زنده گرفته ام، حرام است.

• خوردن ماهی زنده چه حکمی دارد؟

خوردن ماهی زنده اشکال ندارد. (۱)

• اگر ماهی زنده را بریان یا در بیرون آب پیش از جان دادن بکشند، خوردن آن چه حکمی دارد؟

خوردن آن اشکال ندارد. (۲)

ص: ۴۹

-
- ۱- توضیح المسائل مراجع؛ ج ۲، ص ۵۹۲، مسئله ۲۶۱۹؛ مکارم: خوردن ماهی های کوچک زنده اشکال دارد؛ مگر برای درمان در مقام ضرورت؛ گلپایگانی و صافی: بنابر احتیاط باید از خوردن ماهی زنده خودداری کرد، هر چند حلیت آن بعد از گرفتن بعید نیست؛ خویی و تبریزی و زنجانی: ولی بهتر است از خوردن آن خودداری کنند؛ بهجت: خوردن ماهی زنده، بنابر احوط، جایز نیست.
- ۲- توضیح المسائل مراجع؛ ج ۲، ص ۵۹۲، مسئله ۲۶۲۰؛ بنابر احتیاط جایز نیست؛ اگر چه حلیت آن نیز بعید نیست (گلپایگانی و صافی)؛ جایز است، ولی اولی خودداری است (خویی، تبریزی، وحید و زنجانی).

• اگر در شکم ماهی، ماهی دیگری باشد، خوردن آن چه حکمی دارد؟

هر دو حلال است و خوردن آن ها اشکال ندارد. (۱)

• خوردن تخم ماهی چه حکمی دارد؟

تخم ماهی تابع خود ماهی است؛ پس تخم ماهی حلال گوشت، حلال است و تخم ماهی حرام گوشت، حرام. اگر مشتبه باشد در اینکه از حلال یا از حرام است، خوردن آن حلال است. (۲)

• کنسرو ماهی و گوشت گوسفند یا گاو که در خارج بسته بندی شده است و در ایران به فروش می رسد، خوردن آن چه حکمی دارد؟

چنانچه فروشنده مسلمان باشد و بگوید تحقیق کرده ایم و گوشت مذکّی است، یعنی

ص: ۵۰

-
- ۱- . جامع المسائل (فارسی، فاضل)، ج ۲، سؤال ۱۲۸؛ استفتائات (بهجت)، ج ۴، ص ۳۷۷، سؤال ۵۸۷۹؛ اگر احتمال حیات آن تا زمان خارج کردن ماهی حامل از آب وجود دارد، اظهر حلیت آن است و احوط حرمت است.
 - ۲- . امام، تحریر الوسیله، ج ۲، ص ۴۲، مسئله ۴؛ گلپایگانی، وسیله النجاه، ج ۲، مسئله ۴، ص ۲۴۳؛ سیستانی، منهاج، ج ۳، م ۸۸۰؛ خویی، منهاج، ج ۲، مسئله ۱۶۸۰؛ به همین مضمون: استفتائات تبریزی، سؤال ۱۷۷۵؛ جامع الاحکام صافی، ج ۲، سؤال ۲۰۳۳.

به صورت شرعی ذبح شده است، و احتمال صدق باشد، مانعی ندارد. (۱)

۲.۱.۲. خوردن حیوانات خشکی

• چه نوع از حیواناتی که در خشکی زندگی می کنند، حلال گوشت اند؟

چهارپایان در خشکی دو گروه اند: اهلی و وحشی.

۱. اهلی: گوسفند و گاو و شتر حلال است. اسب و قاطر و الاغ مکروه است و کراهت اسب کمتر است. خوردن حیوانات خشکی جز این ها، حرام است؛ مانند سگ و گربه و... .

۲. وحشی: آهو و بچه مستقل آهو، گاو کوهی، قوچ کوهی و الاغ وحشی (گورخر) حلال است. از میان حیوانات وحشی، گوشت درندگان حرام است. درنده، حیوانی است که پاره کند

ص: ۵۱

۱- . استفتائات جدید (تبریزی)؛ ج ۲، ص ۱۹۹، سؤال ۱۷۷۸.

و دارای ناخن و دندان باشد. فرقی نمی کند مانند شیر، پلنگ، یوزپلنگ و گرگ نیرومند باشد یا اینکه مانند روباه و کفتار و شغال ضعیف باشد. همچنین خرگوش حرام گوشت است؛ اگرچه از درندگان نباشد. (۱)

• خوردن حشرات چه حکمی دارد؟

خوردن همه انواع حشرات، حرام است. (۲)

• حکم خوردن پرندگان چیست؟

پرندگان به سه دسته زیر تقسیم می شوند:

ص: ۵۲

-
- ۱- امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۵؛ کتاب خوردنی ها و آشامیدنی ها، مسئله ۵؛ منهاج الصالحین سیستانی، ج ۳، مسئله ۸۸۱.
 - ۲- امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۵؛ کتاب خوردنی ها و آشامیدنی ها، مسئله ۵، توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۹۴؛ ذیل مسئله ۲۶۲۴ سیستانی بنابر احتیاط واجب؛ استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۲، ص ۳۸۷، سؤال ۱۵۹۹؛ جامع المسائل (بهجت)، ج ۴، ص ۵۴۲؛ کتاب الأَطعمه و الأَشربه.

پرندگان حلال گوشت

از میان پرندگان، تمام اقسام کبوتر حلال است؛ مانند قُمری که کبود است، دباسی که نوعی کبوتر سرخ است، ورشان که نوعی کبوتر سفید است، دَرّاج قبیج (پرند ه ای شبیه کبک)، مرغ سنگ خوار تیهو، مرغابی، پرندۀ خوش صدا، هوبره، درنا و همه اقسام مرغ خانگی و همه اقسام گنجشک که از جمله آن ها بلبل، سار، چکاوک و آن پرند ه ای است که کاکل بر سر دارد.

پرندگان مکروه

هدهد و خطاف که در خانه ها لانه می گذارد و مأنوس ترین پرند ه به مردم است؛ جغد که دارای سر و نوک کلفت است و گنجشک ها را شکار می کند و رنگش نقطه نقطه است: نصف آن سیاه و نصف دیگرش سفید است؛ کبوتر صوام و آن پرند ه ای است که رنگ خاکی و گردن دراز دارد و بیشتر در درخت خرما بیتوته می کند؛ شقراق و آن پرند ه ای سبز و نمکی است و به اندازه کبوتر است و سبز بودن آن خوب و پر است. در بال هایش سیاهی است و خطوط

سرخ و سبز و سیاه دارد.

خوردن این پرندگان، مکروه است و هیچ یک از این ها حتی خطاف، بنا بر اقواء، حرام نیست. (۱)

پرندگان حرام گوشت

خفاش و طاووس و هر پرندۀ صاحب پنجه حرام گوشت است؛ چه مانند باز، قوش، عقاب، شاهین و قرقی پنجه اش قوی باشد و با آن پرندگان را صید کند و بدرد؛ چه مانند لاشخور و کرکس، پنجه اش ضعیف و بدون قدرت باشد.

ص: ۵۴

۱- امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۵؛ کتاب خوردنی ها و آشامیدنی ها، مسئله ۶؛ توضیح المسائل (محشّی، امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۹۵، مسئله ۲۶۲۴؛ گلپایگانی: پرستو حلال است و احتیاط واجب آن است که از خوردن گوشت هُدّه خودداری کنند؛ نوری: پرستو حلال است و خوردن گوشت هُدّه مکروه است. سیستانی: کشتن بعضی پرندگان مانند هُدّه و پرستو مکروه است؛ زنجانی: احتیاط مستحب آن است که از خوردن گوشت پرستو و هدهد خودداری کنند.

نکته: برخی مراجع عظام، طاووس را حلال گوشت می دانند. (۱) همچنین بنابر احتیاط واجب باید از خوردن گوشت همه اقسام کلاغ پرهیز کرد. (۲)

• ملاک تشخیص پرندگان حلال از پرندگان حرام چیست؟

معمولاً دو راه برای شناخت پرندگان حلال گوشت و حرام گوشت وجود دارد؛ البته این دو راه برای شناخت هریک از پرندگانی است که در شرع مقدس، بر حلال یا حرام

ص: ۵۵

۱- امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۵؛ کتاب خوردنی ها، مسئله ۶؛ توضیح المسائل (محشّی، امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۹۵، مسئله ۲۶۲۴؛ خویی، منهاج الصالحین، ج ۳، ص ۳۹۵، مسئله ۱۶۸۹؛ استفتائات جدید (مکارم)، ج ۱، ص ۲۸۶، مسئله ۹۹۹؛ سیستانی: طاووس حلال گوشت است. فاضل: طاووس، بنابر احتیاط، حرام گوشت است.

۲- توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۶۲۴؛ خویی: کلاغ حرام گوشت است؛ امام، تحریرالوسیله، ترجمه؛ ج ۳، ص ۲۷۵؛ کتاب خوردنی ها، مسئله ۷۰۶. حتی زاغ و آن کلاغ زراعت است؛ بلکه حرمت، در هر نوع کلاغ، خالی از قرب نیست.

بودن آن‌ها تصریح نشده است. این روش دربارهٔ پرندگان که نصیبه بر حکم آن‌ها از حیث حلال و حرام وجود دارد، صدق نمی‌کند. این دو راه عبارت است از:

۱. اینکه هنگام پرواز، بال زدن آن بیشتر باشد تا نگه داشتن بال؛ یعنی پرند ه ای که بال زدنش بیشتر باشد، حلال است و پرند ه ای که بال‌ها را بیشتر در حال پرواز نگه دارد، حرام است؛

۲. پرند ه ای که سنگدان یا چینه دان یا انگشت جدایی مانند شست انسان دارد، حلال و پرند ه ای که این‌ها را ندارد، حرام است؛ پس پرند ه ای که یکی از این سه نشانه را دارد، حلال است و پرند ه ای که هیچ یک از آن‌ها را ندارد، حرام است.

پرندگان دریایی و پرندگانی که در خشکی زندگی می‌کنند، در دو ویژگی ذکرشده مساوی‌اند. پس هر پرند ه که بال زدنش بیشتر از نگه داشتن بال‌ها باشد، یا در آن، یکی از این سه نشانه باشد، حلال است؛ اگرچه ماهی می‌خورد. هر پرند ه که نگه داشتن بال‌ها بیشتر از

بال زدنش باشد یا هیچ یک از آن سه را نداشته باشد، حرام است. (۱)

• خوردن تخم پرندگان چه حکمی دارد؟

تخم پرنده ها در حلال بودن و حرام بودن، تابع خود پرنده هاست؛ پس تخم پرنده حلال گوشت، حلال و تخم پرنده حرام گوشت، حرام است. تخمی که مشتبه باشد که از کدام یک از آن هاست، آن که دو طرفش مختلف است و سروته آن از یکدیگر تشخیص پذیر است، مانند تخم مرغ، حلال است و آن را می خوردند. در صورتی که هر دو طرفش متفق باشد، حرام است و آن را نمی خوردند. (۲)

ص: ۵۷

۱- امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۷؛ کتاب خوردنی ها، مسئله ۸.

۲- امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۹؛ کتاب خوردنی ها، مسئله ۱۲.

• آیا با کندن سر گنجشک، گنجشک حلال می شود؟

گوشت گنجشک حتی با کندن سر آن، حلال نمی شود و خوردن گوشت آن حرام است. (۱)

• خوردن گوشت خام چه حکمی دارد؟

گوشتی که خوردنش حلال است، خوردن آن به طور خام و پخته و حتی سوخته، جایز است؛ در صورتی که موجب ضرر نباشد. البته خوردن گوشت تازه، بدون آنکه با آفتاب و آتش و پاشیدن نمک بر آن، تغییر کرده باشد و همچنین خشک کردن آن در سایه و خوردن آن، مکروه است. (۲)

۲.۱.۳ احکام دیگر خوردن

• خوردن گل چه حکمی دارد؟

خوردن گل و خاک حرام است. گل، خاک مختلط با آب است؛ البته خوردن آنچه از خاک و

ص: ۵۸

۱- استفتائات جدید (مکارم)، ج ۱، ص ۲۷۷، مسئله ۹۶۸.

۲- امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۸۵؛ کتاب خوردنی ها، مسئله ۳۱.

کلوخ ریز با گندم و جو مختلط است و با آن، آرد و در آن، مستهلک می شود، اشکالی ندارد. همچنین خوردن آنچه از غبار و خاک روی میوه ها و مانند آن می نشیند، اشکالی ندارد. (۱)

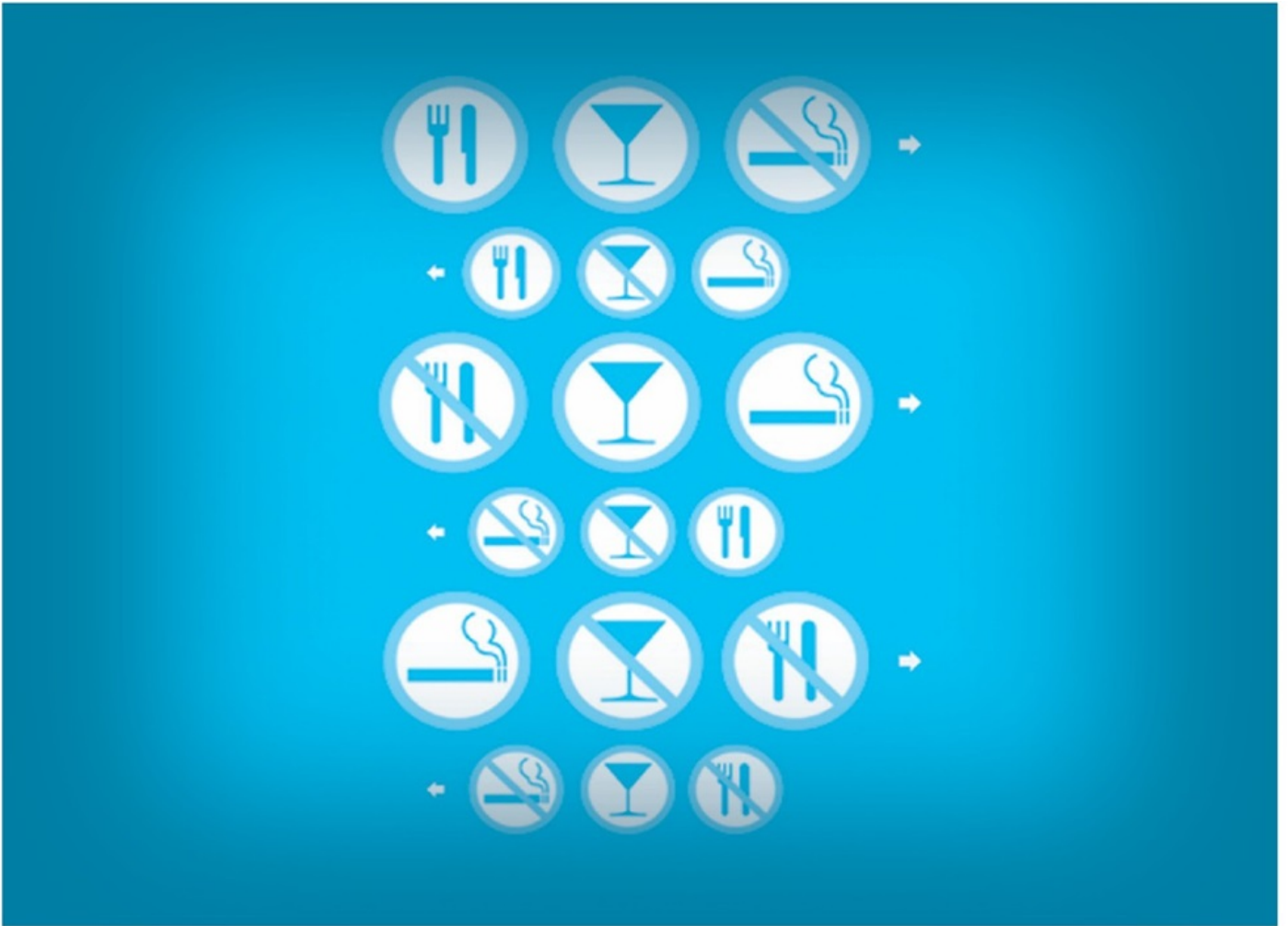
• خوردن ماسه و سنگ و انواع معدن چه حکمی دارد؟

ظاهراً ماسه و سنگ و انواع معدن حکم گل را ندارد؛ پس خوردن همه آن ها در صورت نداشتن ضرر، حلال است. (۲)

ص: ۵۹

۱- امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۸۹؛ کتاب خوردنی ها، مسئله ۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۶۲۸؛ سیستانی: خوردن خاک و شن بنابر احتیاط واجب.

۲- امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۸۹؛ کتاب خوردنی ها، مسئله ۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۶۲۸؛ سیستانی: خوردن خاک و شن بنابر احتیاط واجب.

• خوردن خاک کربلا چه حکمی دارد؟

از خاک ها، خاک قبر آقایمان ابوعبدالله الحسین را برای شفا گرفتن استثنا کرده اند و خوردن آن برای غیراستشفا و نیز بیشتر از مقدار یک نخود متوسط از آن، جایز نیست.

نکته ۱: برای گرفتن تربت مقدس سیدالشهدا و خوردن آن در وقت لزوم، آداب و دعا هایی وجود دارد؛ البته این آداب برای سریع شدن اجابت و از شرط های کمال است، نه آنکه جواز خوردن آن باشد.

نکته ۲: محل گرفتن تربت، به طور قدر متیقن، همان قبر شریف است و نیز آنچه عرفاً به آن ملحق است. احتیاط آن است که به آن اکتفا کنیم. احتیاط بیشتر از آن این است که تربت های این زمان ها را برای استفاده، به آب یا غیر آن ممزوج کنیم؛ به طوری که مستهلک شود. البته اشکالی ندارد از حائر شریف و غیر آن، تا حدود یک و نیم کیلومتر و بلکه بیشتر از آن، تا حدودی که احادیث بر آن مشتمل است، برای استشفا به قصد رجا گرفته شود.

خوردن آن حرام نیست؛ لیکن ترک احتیاط، سزاوار نیست.

نکته ۳: طریقه خوردن تربت مقدس برای استشفاء، یا فروبردن آن در حلق و بلعیدن است یا حل کردن آن در آب و آشامیدن است یا ممزوج کردن آن با شربتی است. (۱)

• خوردن خاک قبر پیغمبر وائمه چه حکمی دارد؟

خاک و گِل قبر پیغمبر و ائمه، اگر با آب یا شربتی ممزوج شود و در آن مستهلک و حل شود و آن آب و شربت را به قصد تبرک و استشفاء بخورند، اشکالی ندارد. (۲)

ص: ۶۲

۱- امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۸۹؛ کتاب خوردنی ها، مسئله ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲.

۲- امام، تحریرالوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۸۹؛ کتاب خوردنی ها، مسئله ۹؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۶۲۸؛ بهجت: مضمون این است که خوردن تربت حضرت رسول اکرم و سایر ائمه طاهرین برای شفا، در این حکم مثل تربت امام حسین باشد؛ اگرچه احوط این است که آن را در آب مخلوط کنند، به طوری که مستهلک شود.

• حکم خوردن و آشامیدن چیز نجس چیست؟

خوردن و آشامیدن چیز نجس، حرام است. (۱)

• خوردن آنچه برای انسان مضر است، چه حکمی دارد؟

خوردن چیزی که برای انسان ضرر دارد، حرام است. (۲)

• اگر انسان ببیند کسی چیز نجسی می خورد، چه وظیفه ای دارد؟

اگر انسان ببیند کسی چیز نجسی می خورد یا با لباس نجس نماز می خواند، لازم نیست به

ص: ۶۳

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۱؛ نوری: خوردن و آشامیدن چیز نجس و چیز متنجس حرام است. خویی و تبریزی و زنجانی: خوردن و آشامیدن چیز متنجس حرام است.

۲- توضیح المسائل (محشّی، امام خمینی)، ج ۲، ص ۶۰۰، مسئله ۲۶۳۰؛ گلپایگانی و نوری: ولی اگر ضرر کم باشد که عقلا اعتنا نکنند، حرام نیست؛ خوئی و فاضل و تبریزی: خوردن چیزی که موجب مرگ می شود یا برای انسان ضرر کلی دارد، حرام است؛ مکارم و سیستانی و زنجانی: ضرر مهمی دارد؛ زنجانی: مثل اینکه به نقص عضو می انجامد؛ صافی: خوردن چیزی که برای عقل انسان یا سلامتی او ضرر دارد، حرام است؛ ولی اگر ضرر موقت یا کم باشد که عقلا اعتنا نکنند، حرام نیست.

● اگر شخصی در بین غذا خوردن بفهمد که غذا نجس است، چه وظیفه ای دارد؟

۱. اگر صاحب خانه در بین غذا خوردن بفهمد غذا نجس است، باید به مهمان ها بگوید؛ (۲) ۲. وقتی یکی از مهمان ها بفهمد، لازم نیست به دیگران خبر دهد؛ ولی چنانچه طوری با آنان معاشرت دارد که می داند به واسطه نگفتن، خود او هم نجس می شود، باید بعد از غذا به آنان بگوید. (۳)

ص: ۶۴

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۳؛ بهجت: مگر اینکه با او طوری معاشرت داشته باشد که اگر نگوید، لوازم مشترک بین آن دو نجس خواهد شد.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۵؛ مکارم: بنا بر احتیاط باید...

۳- همان؛ مکارم: فقط خودش باید اجتناب کند؛ مگر اینکه با او معاشرت داشته باشند که برای جلوگیری از آلودگی خودش، می تواند بعد از خوردن غذا به آنان بگوید که دست و دهان خود را آب بکشند. خویی، گلپایگانی، تبریزی و صافی: چنانچه طوری با آنان معاشرت دارد که ممکن است به واسطه نجس بودن آنان... صافی: یا بعد از غذا به آنان بگوید یا خودش به وظیفه شخصی خود عمل کند. سیستانی: چنانچه طوری با آنان معاشرت دارد که به واسطه نجس بودن آنان، خود از نظر ابتلای به نجاست، به مخالفت حکم الزامی مبتلا می شود، باید به آنان بگوید. زنجانی: چنانچه طوری با آنان معاشرت دارد که بداند به واسطه نجس بودن آنان، لوازم منزل او نجس می شود و از نجاست آن به گونه ای غفلت کرده است که برای مثال، خوردن چیز نجس را سبب می شود یا سبب می شود در لباس یا بدن نجس نماز بخواند و دیگر در وقت، نمازش را با لباس یا بدن پاک نخواهد خواند، لازم است بعد از خوردن غذا به آنان بگوید.

• آیا خوردن تخم مرغ مکروه است؟

خوردن تخم مرغ مکروه نیست. (۱)

• با آنکه خوردن پنیر مکروه است، می گویند: خوردن آن در روز اول ماه مستحب است، آیا این موضوع صحت دارد؟

ترغیب به خوردن پنیر در روز اول ماه در روایت وارد است؛ یعنی خوردن آن در این روز مستحب است. همچنین خوردن آن در شب مستحب و در صبح مکروه است؛ ولی در هر صورت، خوردن آن با مغز گردو کراهتی ندارد. (۲)

ص: ۶۵

۱- استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۲، ص ۴۷۷، س ۱۹۳۹.

۲- وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۱۲۰ و ۱۲۱ بَابُ اسْتِحْبَابِ أَكْلِ الْجُبْنِ بِالْعَشِيِّ وَ كَرَاهَةِ أَكْلِهِ بِالْغَدَاةِ، حدیث ۳۱۳۸۴؛ استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۱، ص ۴۰۱، سؤال ۱۷۷۲؛ استفتائات (بهجت)، ج ۴، ص ۳۸۲، سؤال ۵۹۰۲: بهتر این است که با گردو خورده شود.

• برخی خانواده ها به قصد خیر و برکت هنگام خوردن برنج، از ظرفی استفاده می کنند که آیات قرآنی از جمله آیه الکرسی روی آن نوشته شده است. آیا این کار اشکال دارد؟

اگر با وضو باشند یا غذا را با قاشق از ظرف برمی دارند، اشکال ندارد. (۱)

• شخصی که خون را نجس نداند و به نجسی و پاکی معتقد نباشد و در عمل هم تطهیر را رعایت نکند، رفت و آمد با او و خوردن غذا در منزلش چه حکمی دارد؟

اگر شخص یقین ندارد که در اثر ملاقات و تماس با نجاست، نجس شده است، پاک است و خوردن غذا اشکال ندارد. (۲)

ص: ۶۶

۱- آیت الله خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۵۵.

۲- استفتائات (امام خمینی)، ج ۱، ص ۱۰۸، سؤال ۲۸۸؛ استفتائات (بهجت)، ج ۴، ص ۳۸۴، سؤال ۵۹۱۲، تا یقین به حرام نباشد، جایز است (بهجت).

• جاهایی دعوت می شویم که یقین داریم حساب سال ندارند. غذا خوردن یا تصرف دیگر ما در منزل آنان چه حکمی دارد؟

اگر نمی دانیم که به همان غذا یا چیزهای دیگر، خمس تعلق گرفته است یا نه، می توانیم از آن ها استفاده کنیم. (۱)

• رسم است که پس از دفن و... شرکت کنندگان در مراسم، در منزل یا تالار، از طرف صاحب عزا پذیرایی می شوند. غذا خوردن در چنین مراسم چه حکمی دارد؟

غذا خوردن اشکال ندارد؛ (۲) هر چند مستحب است تا سه روز برای اهل عزا غذا بفرستند که

ص: ۶۷

-
- ۱- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۱، ص ۴۲۴، سؤال ۲۳۹؛ جامع الاحکام (صافی)؛ ج ۱، ص ۲۱۶، سؤال ۷۸۴؛ استفتائات (بهجت)؛ ج ۴، ص ۲۲۲، سؤال ۵۴۰۶؛ استفتائات جدید (مکارم)، ج ۳، ص ۱۱۴، سؤال ۳۴۲.
- ۲- . استفتائات (بهجت)، ج ۱، ص ۳۹۲، سؤال ۱۳۹۷.

آنان بتوانند عزاداری کنند. غذاخوردن نزد ایشان مکروه است؛ بلکه در روایت آمده است عمل مردم در دوران جاهلیت است. البته اگر غذاخوردن نزد صاحبان عزا سبب اذیت آنان شود، غذاخوردن اشکالی ندارد. (۱)

• پذیرایی از شرکت کنندگان در مراسم عزاداری با اموال میت که هنوز تقسیم نشده است، چه حکمی دارد؟ و در صورت وجود افراد صغیر در وراثت، اصل عمل و شرکت در آن مراسم چه حکمی دارد؟

تقسیم شدن اموال ملاک نیست؛ بلکه درک رضایت صاحبان حق کافی است؛ یعنی همین که احساس کنیم ورثه راضی هستند، کافی است و با وجود وارث صغیر، باید با اذن ولی یا قیم شرعی آنان باشد. (۲)

ص: ۶۸

-
- ۱- . عروه، ج ۱، فصل سی ام: در آداب مستحب دفن.
 - ۲- . استفتائات (بهجت)، ج ۱، ص ۳۹۳، سؤال ۱۳۹۸؛ چنانچه رفت و آمد شما به مصلحت صغار باشد و به اندازه ای که مصرف می کنید، مالاً یا عملاً به آنان کمک کنید، رفت و آمد مانعی ندارد؛ گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۵، ص ۱۳۳.

• آیا شخص ارمنی می تواند گوسفندی را با نذر کردن برای امام حسین به هیئت عزاداران سیدالشهدا بدهد؟ خوردن گوشت چه حکمی دارد؟

نذر ارمنی صحیح است و خوردن گوشت حیوان نذر شده نیز اشکال ندارد. (۱)

• خوردن بعضی از غذاها مثل کالباس و سوسیس که اگر تحقیق شود، اکثر پزشکان آن ها را برای سلامتی معده مضر می دانند، از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟

اگر به بودن چیز حرامی در آن یقین نداریم، خوردنش اشکال ندارد؛ البته اگر ضرر قابل توجهی داشته باشد، خوردنش جایز نیست. (۲)

ص: ۶۹

۱- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۴۶۲، سؤال ۱۳.

۲- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۰۹، سؤال ۱۵.

• چیدن میوه از باغ کشاورزی، برای خوردن در همان محل، بدون اجازه از صاحب باغ، حلال است یا خیر؟ و اینکه می گویند به اندازه خوردن حلال است و برای بردن حلال نیست، صحیح است؟

اگر درخت میوه در سر راه رهگذر باشد، می تواند در حال عبور از خیابان، از میوه آن درخت در همان جا بخورد. به شرط آنکه از حدّ سیری و نیاز تجاوز نکند؛ یعنی در خوردن زیاده روی نکند. (۱)

نکته: در صورت ورود به باغ دیگران جایز نیست.

• خوردن نیم خورده سگ و خوک و کافر چه حکمی دارد؟

نیم خورده سگ و خوک و کافر نجس است و خوردن آن حرام. نیم خورده حیوانات حرام گوشت

ص: ۷۰

۱- استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۱۱، سؤال ۱۹.

پاک است و خوردن آن مکروه.

نکته: برخی مراجع عظام نیم خورده گربه را مکروه نمی دانند. (۱)

● **پنیر های خارج با پنیرمایه رینت مخلوط است و به طوری که معلوم است این ماده از شکم حیوانی در می آید، خوردنش چه حکمی دارد؟**

پنیرمایه رینت اگر معلوم نباشد که از حیوان حرام گوشت است و از خارج با نجاست تماس پیدا نکرده باشد، خوردن پنیری که با آن مخلوط است، مانعی ندارد. (۲)

ص: ۷۱

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۵۶؛ خویی: کافر غیر کتابی، بلکه کتابی نیز بنا بر احتیاط واجب... تبریزی: کافری که از اهل کتاب یعنی یهودی و نصرانی و مجوسی نباشد. خویی و تبریزی: خوردن آن جز از غیر گربه مکروه است. مکارم: آب نیم خورده حیوانات نجس مانند سگ و خوک نجس است؛ اما نیم خورده حیوانات حرام گوشت، مانند گربه و جانوران درنده، پاک است؛ هر چند خوردن آن مکروه است. زنجانی: نیم خورده سگ و خوک و کافر غیر کتابی، نجس و خوردن آن حرام است؛ بلکه بنا بر احتیاط باید از نیم خورده هر کافری اجتناب کرد. نیم خورده حیوانات حرام گوشت، پاک و خوردن آن، مگر از گربه، مکروه است.

۲- استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۰۸، سؤال ۱۳.

• خوردن شراب و مسکرات چه حکمی دارد؟

نوشیدن شراب و هر مایع مست کننده ای نه تنها حرام است، بلکه در برخی اخبار، آن را از گناهان بزرگ شمرده اند. اگر کسی آن را حلال بداند، در صورتی که ملتفت باشد که لازمه حلال دانستن آن، تکذیب خدا و پیغمبر است، کافر محسوب می شود. (۱)

• نشستن بر سر سفره ای که در آن شراب می خوردند و خوردن چیزی از آن، چه حکمی دارد؟

نشستن بر سر سفره ای که در آن شراب می خوردند، اگر انسان یکی از آنان حساب شود، نیز خوردن چیزی از آن سفره، حرام است. (۲)

ص: ۷۲

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۶۳۳.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۶۳۴؛ بنا بر احتیاط واجب نباید نشست (امام و بهجت)؛ و چیز خوردن از آن سفره بنا بر احتیاط واجب جایز نیست (زنجان و سیستانی).

• شرکت در سر سفره شراب، اگر برای تبلیغ احکام دینی باشد، چه حکمی دارد؟

در سر سفره هایی که مشروب می خورند، حاضر نشوید و تبلیغ را در زمان ها و مکان های دیگر انجام دهید. (۱)

• اگر کسی مشروبی نوشید، آیا تا چهل روز نماز او صحیح نیست؟

نماز او صحیح است، یعنی قضا ندارد؛ ولی مقبول نیست، یعنی ثواب مترقب را ندارد. (۲)

نکته: در نتیجه، چنین شخصی باید نمازش را بخواند و حدیث شریفی که در این زمینه وجود دارد، نشان دهنده بزرگی گناه این عمل است.

• «الکزیرها» شربت هایی هستند که حاوی بیش از ۳ درصد الکل اتانول

ص: ۷۳

۱- استفتانات جدید (تبریزی)، ج ۱، ص ۴۰۱، سؤال ۱۷۷۳.

۲- استفتانات (بهجت)، ج ۴، سؤال ۵۹۳۶.

مست کننده اند. این شربت ها را بیشتر برای اطفال مصرف می کنند و گاه هم برای بزرگ سالان تجویز می شود. تجویز و فروش و خوردن این نوع شربت ها چه حکمی دارد؟

شربت های دارویی که به آن ها شراب نمی گویند، چنانچه با شراب مخلوط نباشد، استعمال آن ها برای مداوا مانعی ندارد. صیرف داشتن الکل، ملاک حرمت نیست. (۱)

• کم خوردن شراب، مثل یک قاشق آن برای بدن ضرر ندارد و عقل را هم ضایع نمی کند. چرا اسلام خوردن حتی ذره ای از آن را حرام می داند؟

می گویند کم خوردن شراب برای بدن ضرر ندارد و عقل را هم ضایع نمی کند؛ اما اسلام حتی ذره ای از آن را حرام می داند. در این حکم اسلامی، فقط ضرر ملاک نیست. (۲)

ص: ۷۴

۱- . استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۱، ص ۲۵، سؤال ۷۹.

۲- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۱۰، سؤال ۱۶.

• آب زراعتی در صورت نارضایتی مالکین آن، برای آشامیدن مباح است یا خیر؟

در فرض مسئله، بدون رضایت مالک جایز نیست. (۱)

• ظرفی که از پوست سگ یا خوک یا مردار ساخته اند، خوردن و آشامیدن از آن چه حکمی دارد؟

خوردن و آشامیدن از ظرفی که از پوست سگ یا خوک یا مردار ساخته اند، حرام است. (۲)

• نوشابه های موجود در بازار که بعضی از آن ها را مانند کواکولا و پپسی کولا و... در داخل تولید می کنند و گویا مواد اصلی آن ها از خارج وارد می شود و احتمال

ص: ۷۵

۱- استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۱۱، سؤال ۲۲.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۲۵؛ خویی و سیستانی و تبریزی: در صورتی که رطوبتی موجب نجاستش شده باشد. بهجت: در صورتی که بداند ظرف موجب نجاست خوردنی می شود؛ ولی اگر علم نداشت، بنا بر احتیاط اجتناب کند. اراکی: آشامیدن از آن ظرف حرام است و همچنین خوردن چیزی از آن در صورتی که دارای رطوبتی باشد که موجب نجس شدن آن چیز شود.

دارد از الکل در آن‌ها استفاده کرده باشند، چه حکمی دارد؟

پاک و حلال است؛ مگر اینکه مکلف، خود، یقین حاصل کند با الکل مست کننده ای مخلوط است که آن هم در اصل، مایع است. (۱)

• بعضی شربت‌هایی که فقط جنبه تقویتی دارد، همچنین بعضی از شربت‌های سینه برای بزرگ سال و حتی اطفال، در فرمول خود، الکل طبی مست کننده دارد. تجویز آن‌ها به وسیله پزشکان یا فروش آن‌ها در داروخانه‌ها چه حکمی دارد؟ آیا نجاست آن‌ها و وجود الکل در آن‌ها را باید به مریض گوشزد کنیم؟

اگر معلوم شود در آن شراب حرام هست، تجویز و صرف (خوردن) آن جایز نیست؛ البته اگر

ص: ۷۶

۱- آیت الله خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۳۰۸.

ضروری باشد و مداوایش جز با آن ممکن نباشد، خوردنش جایز است؛ همچنین اگر شک دارد در آن دارو شراب هست یا نه، خوردنش اشکال ندارد و تحقیق بسیار لازم نیست. (۱)

ص: ۷۷

۱- . استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۱۵، سؤال ۲۶.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ ه. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
 ۲. ارتباط با مراکز هم سو
 ۳. پرهیز از موازی کاری
 ۴. صرفا ارائه محتوای علمی
 ۵. ذکر منابع نشر
- بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و ...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و ... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

